

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evropeae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Anglia

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1671

Capvt VI. Adduntur Personio, & Campiano Romæ in Angliam Comites.
Jllorum iter. Disputatio Geneuæ cum Theodoro Beza, eiúsque Discipulis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10773

Adduntur Personio, & Campiano Romæ in Angliam Comites. Illorum iter. Disputatio Geneva cum Theodoro Beza, eiusque Discipulis.

CAPVT VI.

APPVLSO Romam Campiano, maturatus est statim discessus in Angliam; pedibus suis aduolatos Beatissimus Pater Gregorius XIII. felici adpreccatione amantissime dignatus est, rogantibusque ut Bullam Pij V. explicatione idonea molliret, in Catholicorum gratiam annuit, (quod non est huius loci narrare) post hæc domi sapientissimus Generalis, prudentibus monitis ad felicem tanti operis successum instructos, ante omnia seuerè vetuit immiscere se vlli negotio, quod de politicis rationibus vel minimum oleret, arrecta præsertim tunc ybique Anglia in suspiciones, & metus motuum Hibernorum ob Reginae Scotiae carcerem, & Catholicos miserè oppressos, præter timores ab externis ambiguos sed pronos. De his itaque omnino nec sermonem inferrent, nec audirent. Cuius sibi præcepti obseruationem sanctam fore & inuiolabilem contestatus est Campianus, & iurata fide Personius consiliariis Regiis, & Magistratibus, à prima sua exscensione in Angliam.

In hac tamen festinatione, iuuenes Seminarij Anglicani Campianum apud se tantisper morati sunt, eiusque adhortatione publicè recreati, postquam aut fuerit auditorum virtus, aut efficacia dicentis, ambiuere non pauci Campiano adiungi Comites, & sudorum in Anglia, mortisque adeo, si Deo visum, fieri socij. Ex iis quinque voti compotes facti sunt, quorum duo, & vitæ, & mortis generosæ socij extitere. Accessere his quatuor, de Sacerdotibus Anglis octo, qui diuinis officiis fungebantur in Templo veteri Xenodochij Anglicani. Sed mirabilius quod eandem sibi à summo Pontifice poposcit Prouinciæ Thomas Goduellus S. Afaphi antistes, ætate iam grauis & Mortonus doctor, ambo Angli, qui Remos ad hoc nostris præiuerant, cuius rei testes habeo litteras eiusdem Episcopi, Pontificium diploma breue, Roma expectantis, & indultas sibi à Gregorio XIII. facultates; causas autem huius profectiois interceptæ eiusdem ex litteris suo loco edam.

Aprilis igitur decimo octauo ex nostris Campianus, & Rudolphus Emerstonus adiutor laicus; cum Personio illorum Præside; ex Seminario Anglicano Rudolphus Sceruius, Lucas Chirbeus, Eduardus Ristonius Sacerdotes; & laici duo Thomas Bruscius alumnus, & Ioannes Pascalis conuictor, Sacerdotes Xenodochij veteris quatuor & forte decimus ter-

rius (mihi tamen planè incompetus) iter Angliam versus inire, comitantibus & aplaudentibus Seminarij alumnis, & quotquot tunc Romæ degebant Anglis, viceque ipsius Generalis Oliuero Manateo qui missionis huius primitiis, & spebus cuius apud Generalem auctor præcipuus fuerat, sic totus gestiebat vt si foret ipse ad eam delectus ventum erat ad pontem Miluium vbi post alternas Christiani amoris teneritates, & lachrimas, inuicem diuidendi, beatitatem sortis quam abeuntibus, remanentes in vrbe inuidebant; abeuntes iisdem vaticinabantur, vtrique non frustra; nam quinque vix menses fluxerant, cum subsequuti sunt primos illos, alumni eiusdem Collegij Sacerdotes, numero quatuor, & quot annis deinceps semel aut iterum aliqui. Iam eorum qui tunc profecti sunt exitus, dempto vno, vel nobilitauit mors atrox, aut carcer ærumnosus, vel probra publica, & arcana tormenta, aut demum exilia illustrarunt; vnus ex conuictoribus Ioannes Paschalis de se sibi hoc vltro pollicens, quod fuit à Deo expectandum; fecit quod solent temerè animosi, captus, catena vinctus, ad tribunalia raptatus; animo concidit, & timori dolorum ignauiter cessit; libertati postmodum redditus, qua facti dolore, qua pudore, & ignominia eo fugit vbi eum nemo mortalium cerneret.

Eorum iter, tamen si pedestre iucundum, & alacre Personius fecit, ita enim solerter aptauit personis officia, & occupationibus horarum spatia, vt nec animi tædio languerent vnquam, nec lassitudine corporis frangerentur. De Campiano memorant, summo mane solitum ad aram facere; inde Comitibus per horas aliquot toto præire milliari, secum nempe, & cum Deo agentem; idemque sub vesperum iterare priusquam essent diuersorio propinqui? lentato dein gradu se sociis reddere, illósque de Deo & diuinis varietate incredibili, & suauitate recreare. Bononiæ, & Mediolani à Cardinalibus Archiepiscopis Gabriele Pallotto, & Carolo Borromeo perhumaniter sunt excepti, tenuitque illos octiduum integrum Borromeus non tam reficiendis eorum viribus, quam pio eorum alloquio fruiturus. Interrogauit multa de Angliâ, de Catholicorum illic constantia, vexationibus, quæstionibus, vinculis, mortibus. Audire voluit priuatim domi Scerucinum dicentem cuius illi multum placuerat pietas; sed in Campiano quem audire pariter optauit, orationis robur, cum suauitate incomparabili adeo suspexit, vt eum quotidie coegerit dicere. In discessu demum fausta illis adpreccatione, felicem optauit suscepti negotij euentum, & pro suo Apostolici pectoris ardore, ignitis verbis illos animauit: literas denique ad Agazzarium reddidit Anglicani Romæ Seminarij Rectorem, quibus suum illi palatium obtulit excipiendis quotquot in posterum Mediolano transirent eius Anglis.

Lugduno statuerant Galliam subire, cum extra Italiam Aquabellam prouecti; audiunt rusticos Delphinates turmatim grassari, & tumultuari aduersum nobiles; præter hos Ioannem Austriacum, militem suum ex Belgio in Italiam transferre, foreque vias illius occursum per sex dies infestas, & periculosas. Quamobrem de via regia Geneuam deflectunt, quo scribit

scribit Sceruuinus, nihil tutius consuli, nihil iucundius potuit diuinari; subditque lepidos eius consilij euentus quos vt inciderant adnotabat, idemque seruabat personis.

Erant Geneuæ Angli quos Theodorus Beza puro, putóque Caluino im-
buebat, quo genere nihil erat Angliæ, nihil Scotiæ tristius, vt qui scriptis
in illas pestilentissimis, exaugurarent omnem potestatem tum sacram, tum
laicam, cicerentque ipsimet conturationes, & tumultus quos Catholicis
imputabant. His ne se proderent nostri viatores, quisque aliam à se geren-
dam personam cultumque delegit. Campianus periculosus cæteris emi-
nens Pascalis seruum, seruili habitu, & modo egit, fuit enim Ioannes Pas-
calis annorum triginta, vt nobili sanguine, sic aspectu formæque spectabi-
lis. Non erat hæc noua Campiano Strophæ; in Patritium alias se ex Cam-
piano, ex Anglo in Hibernum subornarat; tam scitè, inquit Sceruuinus,
tam doctè, tam accommodatè, nihil vt ei deesse putares ad personæ quam
suscepisset veritatem. At hoc potissimum singulari prouisum cautione, ne
cum Puritanis quicquam moueret disputando, quibus mos erat Catholicos
hospites prouocare non veri studio, sed nocendi; afflictandique carcere, &
tormentis quos euerrere nequissent; Campianum seruile quod gerebat
schema, in heri oculis adstare mutum admonebat, certò alioqui eruptu-
rum cum esset controuersiarum experientissimus, & scientissimus, actu-
rumque in furias, hæreticum aliquem, ineptè in iis delirantem.

Geneuam deuenierant, cum à portarum custodibus, ad Magistratum de-
ducuntur; interroganti, qui? unde? quâ causâ venissent; respondit ex iis
vnus, esse partim Anglos, & partim Hibernos, omnes autem noctis vnus
hospites; rogati denuo, an Caluini sequaces, & Religionis reformatæ? ne-
guuit Pascalis, visusque vni sociorum parcius respondisse, adiecit ipse au-
dentiùs, nullus, inquit, est nostrum qui non sit Catholicus. Contraxit su-
percilium Caluinista, & quo pacto vos soli, ait, in Anglia Papistæ, dum to-
to cum regno, Religionem reformatam sectatur Elizabeth. Ego vero, sub-
infert ille, sciri abs te hoc volo, longè plures esse in Anglia sinceros Catho-
licos quàm multi existiment, quia nollent confidentia, & modo respon-
dendi offensior Magistratus, iussit nihilominus in commodissimum hospi-
tium perduci, & liberaliter haberi. Transcuntibus per medium forum,
mullare alius, esse Presbyteros; alius forsan, & Monachos. Pone Campia-
nus subsequēbatur præcedentes, & serui munere graphicè fungebatur, quem
paulo curiosior alius rogatum latinè, cuias esset, responsum accepit Itali-
cè *Signor non*, nequaquam domine, ac pergens quærere, latinè an caperet,
contractis humeris Campianus, percontatorem à tergo reliquit. Inclinabat
in serum dies cum subiēre in diuersorium, statimque propterea optarunt
Theodorum Bezam conuenire, non omnes ne tanto numero turbulentum
aliquod sui specimen darent: iēre Personius Sceruuinus, Pascalis, & se-
quens illum Campianus. Post mutuan Beza salutationem, procliuè Per-
sonio fuit quærere quâ formâ, quibus institutis Ecclesia illa regeretur?
æqualitate, ait, summa vt sunt omnes inter se æquales, nullus alio natura

vel homine maior; vel adoptione, filio Dei præstantior; nemo hic Dominus, imperio populorum nullus premit, nemo inter conseruos herum, patrem inter fratres nemo agit. Ministros quidem censemus nouem, sed Ministros, qui vices obeunt hebdomadariae prædicationis, & puri Euangelij doctrina populorum imbuunt; sic ille. Sceruuinus qui sic igitur, inquit, vt Ecclesia Anglicana quæ se Caluini iactat Discipulam, Hierarchici Ordinis formam retineat, habeatque non solum antistites, sed & caput supremum habeatque pro summo capite feminam? hoc senex vaserimus nec volens probare, nec ausus negare, difficultatem claro mendacio exiuit, aiens, se vero id nescire; statimque post animum aduertens nullam sibi vsquam ignorantia huius fidem fore, Calvinismi nimirum Magistro, & Præfuli, agentique cum Anglis quotidie, & testes oculatos Sceruuinum, Personium, & Pascalem coram audienti, hoc inquam se solum nescisse, quod omnes canerent, emendare responsum studuit, & si se res habent vt dicitis, id ego non approbo; hinc pressus à nostris malorum consecutione quæ inde orirentur inextricabili, eò se recepit quò solent hæretici Geneuam & Angliam eadem sentire, & dicere; vsu tantum agendi quodam exterius differre, qui ad summam doctrinam, & rerum medullam nihil attineret. Mox sat illis fecisset, necne flocci habens, in vulgi rumores de Gallia sermonem torsit, & quædam retulit de Duce Guisio sanè falsissima; inter quæ commodum accidit vt redderetur illi fasciculus literarum, quibus perlegendis vrbane se se ab nostris expedit: quamdiu porro cum iis egit, notauit Sceruuinus Campianum à vultu apostatæ nunquam oculos amouisse, sed pone stantem aperto capite visum indignari, & increpare nutibus stulte senex! hæretice impie! erat enim Beza sexagenario tunc maior, futurus & annos quinque supra viginti, grandi suo, & aliorum exitio superstes. Præstolabantur in diuersorio Angli aliquot ciues suos, & magna comitate reuersos salutarunt; in iis Pouellus, olim Oxonij Personio, Sceruuino, & Campiano notissimus, & familiaris, sed hic ne posset ab eo dignosci se statim subduxit, nec ille putauit alium quàm seruum cuius ornatum præfererat. Dato inde ad reficiendum modico spatio, post cenam denuo, vti condixerant Angli adsunt, disputaturi, sed palam sub dio, ne domi strepitu concertationis turbarent viciniam, aut iuris Ministros cum periculo accirent; ad hæc erat nox clara, & candida, & maius iam medius. Aggressus est Pouellum Personius; Brunum Sceruuinus & alij, pertinacissimum Caluini assertorem. Quare illum comes Huntingtonus tanto ex numero Anglorum, Georgio Hastingo natu maximo filiorum ductorem legerat, vt Bezæ incude Geneuæ formaretur in putissimum Puritanum. Quid multa? nox erat media, & in solis exortum certando itura, nisi Bruni clamoribus territus Pouellus admonisset personam, nec solitarium, nec latè patens forum satis illos turari. Sedatis ergo iis tranquille Personius, abstractum à Bruno Sceruuinum in diuersorium remisit; domum suam Brunus repetiit. Alius Personio fuit pugnae finis. Manus dedit victori Pouellus, & daturum se operam versandis Patribus spondit, ad retractandos plenius, & otiosius antiquos veræ doctrinæ

doctrinæ articulos quos non potuerat ex eo nisi summam percipere. Brunum innata Calvinismo proterua; Magistri nomen; & Comiti Domino professâ fidelitas in errore durabant, & rationibus vndique peruectus, demum auctoritatem Bezæ appellabat. Ego vero, ait indignabundus appellatione tam iniqua Sceruuinus, appello vos testes, quo quot ex Anglia Bezæ estis sequaces; prouocare me Bezam, eiusque Ministros ad certamen hoc ipso in foro, & Iudice populo, sed hac lege, vt rogo coram accenso concertetur cui conuicto, & domito, responsiones defuerint, comburatur. Obmutuere qui aderant præter Brunum qui plus cæteris timens, tumidiore fastu, & iactantia verborum conditionem admisit prouocantis; sed vir animosus & promissi tenax, nunquam se postea videndum præbuit, non modo disputandi causa, sed ne salutandi quidem postridie discessuros. Compulsus fuerat ab eo conflictu abesse Campianus, alioqui non temperaturus ardori suo, & disputandi qua valebat vi summa, aduersariorum voces in tumultum ex desperatione exciturus: pugnavit & ipse nihilominus, præter omnem expectationem, minori quàm socij labore, sed non minori victoria. Iussèrat Personius summo mane Campianum, tanto spatio præuertere socios, quantum ad claram diem restabat temporis, ne posset à Pouello de ore internosci. Progresso extra urbem integrum milliari, occurrit Minister ex iis nouem qui Euangelium Caluini populo explicabant, solus, obstipus, veluti concionabundus, & cogitationum plenus. Certus hominem aggredi Campianus, celeritate videbat aduentum sociorum, Pouelli, & Geneuensium Anglorum præoccupari oportere. Salutat igitur hominem amabiliter, & mira comitate, rogitat de vrbe, de Caluino, de Ministerio, de doctrina, dubia illi suggerit, & perplexa, stringit, versatque vtraque in partes, cogit fateri pugnantia; & prope cerebro exturbat, talem enim Sceruuinus cum aliis superueniens reperit, instabatque lateri tenax Campianus, quantumuis gradum grandiret Minister, quoad egredientes vrbe socios conspicatus retro flexit, haud tamen ad eò repente quin agnosceretur à Pouello. Hic vero Minister vociferari ad suos, & nostros, & execrari flagitiosum scurram Geneuensis Ecclesiæ derisorem, & nundinatorem dogmatum absurdissimorum, eorum aliquot cum ex eo nostri cognouissent, ea multitudine rationum, & pondere, iis auctoritatibus homini institere, vt peius illi esset quàm fuerat. Veritus Pouellus ne ad clamorem illius portarum milites insolens aliquid, quod prouum erat, in nostros auderent, in urbem Ministrum contulit. Hinc paulum progressus Campianum apertè postliminio reuisens, amanter complexus est, doluitque diffidentiam nolentis se ab eo agnoscere, quærenti vero quamobrem in vrbe non hæssisset, expecturus cum Beda certamen, vtinam ait Campianus, & nihil æque auebam quin hoc habe pro certo, & indubitato nos omnes in urbem è vestigio regressuros ad prouocandum Bezam, & quemuis alium eius vice, vel eo auspice, si prouocatio illi venerit non ingrata. Spondere Pouellus non potuit, quod à se præstare non poterat; sed iterauit hortanti Campiano quod Personio Pollicitus fuerat, se sanctis Patribus

daturum strenuam operam, & Romam venturum, quo illi Personius commendatitias ad Agazzarium Rectorem dedit.

Excipiuntur peramanter Seminario Remensi; corroboratur ab Alano singulariter Campianus; Golduuellus Episcopus protectionis consilium mutat? deterrentur & Patres ab eo consilio; Personius audenter & liberè pergit intratque in Angliam; paulo post etiam Campianus, sed peculiari Dei auxilio.

CAPVT VII.

PER transuersam vtramque Burgundiam prosperè iis fuit ad diem alterum Pentecostes, quo eadem ex causa octo ex illis ægrotarunt, Maij tamen postremo, dyariis brenibus ægrè corpus trahentes Remos attigere; quantis Alani lætitiis, & Seminarij haud facile dictu est. Itum iis obuiam longo tractu, omnique amoris effusi teneritate accepti, & habiti, coactique non ante pergere quàm vires dierum aliquot placida quiete refouissent, & Seminarij alumnos suo alloquio, & consuetudine recreassent.

Offendèrè ibidem S. Raphi Episcopum Golduuellum & Mortonum quos Roma profectos diximus vt Angliam peterent, sed hunc ægrotantem, valetudinis ambiguæ alterum, ambos senes, vegetiores pietate quàm corpore, atque ob eam rem omiſſa Anglia Romam redituros itineribus præsertim pestilentia interceptis quæ Parisiis grassabatur, nec sinebat illinc quod monet Episcopus, necessarias sibi in Anglia transmitti pecunias, quæ quidem ipse mutatione propositi iacturam fecit solus mortis pretiosæ, aut perpetui pro Christo carceris, quæ illum manebant vt primum exscendisset ad eò sibi graphicis expressum ductibus exploratores oppetiebantur. Missioni certè nihil obfuit; Reginam siquidem eiusque Administratos ille eius aduentus, diris suspicionibus fatigabat. Ad me sapius, inquit Campianus, Anglus nobilis rei que publicæ non ignarus, refertque hunc eius aduentum magnam literarum & sermonum materiam dare, & suspendere animos opinione sinistri euentus, nec enim talem & tali ætate, commissurum se itineri tam laborioso, nisi foret in promptu ingens aliquis motus; hoc est rebellionis intestinæ, aut externi belli.

Dum